

LIETUVOS RESPUBLIKOS
SEIMAS

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KANCELIARIJOS
INFORMACIJOS IR KOMUNIKACIJOS DEPARTAMENTO
TYRIMŲ SKYRIUS

Gedimino pr. 53, 01109 Vilnius Tel.: (8 5) 239 6170 / 239 6185
El. p.: tyrimai@lrs.lt; info@lrs.lt; ikd@lrs.lt www.lrs.lt/info

**Analitinė apžvalga
22/03**

2022-01-26

**Socioemocinės sveikatos (psichologijos) įtraukimas į ugdymo programas
Europos valstybėse**

Daugelio Europos valstybių pagrindiniuose švietimo sistemą reglamentuojančiuose teisės aktuose socioemocinės sveikatos (psichologijos) ugdymas nėra įtrauktas kaip atskiras ar privalomas mokomasis dalykas mokinių bendrojo ugdymo programose. Dažniausiai psichologija yra kaip laisvai pasirenkamas / alternatyvus mokomasis dalykas arba integruojamas į kitas disciplinas.

Psichologija, kaip pasirenkamas dalykas, tam tikru ugdymo etapu dėstomas, pavyzdžiui, Čekijoje, Danijoje, Slovakijoje, Vokietijoje. Kaip integruoto į kitus mokomuosius dalykus psichologijos mokymo pavyzdys gali būti Airijos, Čekijos, Estijos ugdymo programos. Kaip privalomas mokomasis dalykas psichologija yra dėstoma, pavyzdžiui, Rumunijoje ir Suomijoje. Visgi, atkreiptinas dėmesys, kai kuriose Europos valstybėse, pavyzdžiui, Kipre, Prancūzijoje, Vengrijoje, socioemocinės sveikatos įgūdžių, psichologijos mokyklose apskritai nėra mokoma.

Psichologiją, kaip atskirą mokomąjį dalyką, dažniausiai gali rinktis 15–19 metų jaunuoliai, įskaitant akademinę kvalifikaciją, reikalingą norint stoti į aukštąjį mokyklą. Taip pat, pažymėtina, kad psichologija neretai yra kitų mokomųjų dalykų, tokių kaip filosofija, žmogaus biologija, asmeninis tobulėjimas, sveikata ir kt., sudedamoji dalis.

Palyginimui, Lietuvoje pagal Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos tvirtinamas ugdymo bendrąsias programas psichologija yra socialinio ugdymo dalis. Tiek pagrindinėje, tiek vidurinėje mokykloje, gimnazijoje tai yra laisvai pasirenkamas dalykas (mokinys gali pasirinkti psichologijos dalyką vidurinėje mokykloje nepriklausomai nuo to, ar buvo pasirinkęs jį pagrindinėje mokykloje). Pavyzdžiui, vidurinės mokyklos psichologijos dalyko programą sudaro du savarankiški moduliai: „Draugystės, meilės, santuokos ir šeimos psichologija“ ir „Psichologija“ – mokykla pasirenka vieno iš modulių programą¹.

Europos psichologijos mokytojų asociacijų federacijos (angl. European Federation of Psychology Teachers' Associations, EFPTA)² duomenimis, 2020 m. psichologijos bendrojo lavinimo mokyklose buvo mokoma maždaug 12-oje Europoje valstybių³.

Europos psichologų asociacijų federacija (European Federation of Psychologists' Associations, EFPA) remia siekį suteikti psichologinį išsilavinimą visiems Europos jaunuoliams, tačiau mokyklinės psichologijos akademinis statusas labai skiriasi. Pavyzdžiui, Suomijoje psichologijos dalykas privalomas visiems⁴, tačiau, kaip jau buvo minėta, kai kuriose Europos šalyse mokiniai apskritai nėra mokomi psichologijos.

¹ Švietimo, mokslo ir sporto ministerija. Vidurinio ugdymo bendrosios programos: socialinis ugdymas: https://smsm.lrv.lt/uploads/smsm/documents/files/svietimas/ugdymo-programos/vidurinis-ugdymas/Socialinis_ugdymas_5_priedas.pdf

² EFPTA nariai daugiausiai moko psichologijos 13–19 metų amžiaus mokinius pagrindinėse ir vidurinėse mokyklose.

³ European Federation of Psychology teachers' associations: http://www.efpta.org/docs/efpta_flyer_update_2020-173769-19-11-2020.pdf

⁴ The psychology curriculum in European secondary schools: What should we teach?: <https://osf.io/97y5q/>

Visgi, pastebima, kad nemažai Europos valstybių, atnaujinamos / planuodamos atnaujinti bendrojo ugdymo programas, socioemocinių įgūdžių, psichologijos mokymui mokyklose skiria vis daugiau dėmesio, akcentuodamos ne tik mokymosi svarbą, bet ir fizinės sveikatos bei psichinės gerovės ugdymą. Pavyzdžiui, 2019 m. rudenį Nyderlandų mokytojai ir mokyklų vadovai parengė pasiūlymus dėl devynių mokymosi sričių programų atnaujinimo, kuriuose, be kita ko, pasiūlyta į programas įtraukti ir socioemocinių įgūdžių (psichologijos) mokymą.

Šiame darbe atskirai aptariamas socioemocinės sveikatos (psichologijos) įtraukimas į mokinių ugdymo programas šiose Europos valstybėse: Austrijoje, Airijoje, Čekijoje, Danijoje, Estijoje, Ispanijoje, Jungtinėje Karalystėje, Kipre, Latvijoje, Lenkijoje, Nyderlanduose, Norvegijoje, Portugalijoje, Prancūzijoje, Rumunijoje, Slovakijoje, Slovėnijoje, Suomijoje, Vengrijoje ir Vokietijoje.

Darbe remiamasi nacionaliniais teisės aktais, nacionalinių parlamentų korespondentų atsakymais, pateiktais per Europos parlamentinių tyrimų ir dokumentų centrą (ECPRD)⁵, ir kitais šaltiniais.

Airija

Airijoje psichologijos dalykas nėra atskirai dėstomas, jis yra integruotas į pradinio ir vidurinio (angl. *post-primary*) ugdymo dalykus. Pradinio ugdymo (apie 4–12 metų amžiaus vaikai) metu tam tikras psichologijos mokymas yra integruotas į „Socialinį, asmeninį, sveikatos ugdymą“ (*Social, Personal, Health Education (SPHE)*)⁶, kuris yra privalomas ir kurio mokoma pradinėse klasėse. Šiuo dalyku siekiama skatinti jaunų žmonių asmeninį tobulėjimą, sveikatą ir gerovę bei padėti jiems kurti ir palaikyti atsakingus santykius.

Vidurinėje mokykloje (antrosios pakopos mokykloje) visi mokiniai, jaunesniojo ciklo (*Junior Cycle*) metu nuo 2017 m. rugsėjo mėn. mokosi dalyko, vadinamo „Gerovė“ (*Wellbeing*). Šis dalykas trunka trejus metus (mokosi maždaug 12–15 metų amžiaus mokiniai). Dėstant šį dalyką siekiama suteikti mokymosi galimybių, kurios pagerintų fizinę, psichinę, emocinę ir socialinę mokinių gerovę. Šios mokymosi srities plėtojimas yra holistinio požiūrio į mokinių gerovę dalis. Į „Gerovės“ dalyko programą įtraukta kūno kultūra, socialinis, asmeninis ir sveikatos ugdymas (SPHE), taip pat ir pilietinis, socialinis ir politinis ugdymas (CSPE). Vidurinėje mokykloje psichologijos elementų dėstymas yra integruotas pirmiausia į socialinį, asmeninį, sveikatos ugdymą (SPHE)⁷.

Austrija

Federalinei Švietimo, mokslo ir tyrimų ministerijai priskirta pagrindinė atsakomybė už mokyklų organizavimą ir mokymo organizavimą jose, tačiau mokyklos turi tam tikrą ugdymo programos pritaikymo pagal vietos poreikius autonomiją⁸.

Federaliniame įstatyme dėl vidurinių mokyklų mokymo programų⁹ įtvirtinta religinė, etinė ir filosofinė ugdymo kryptis (vok. *Religiös-ethisch-philosophische Bildungsdimension*): pagal ugdymo

⁵ ECPRD Request no. 4944 –Socio-emotional health (psychology) in general education curricula (2021-12-20).

⁶ SPHE curriculum at primary level:

<https://www.curriculumonline.ie/Primary/Curriculum-Areas/Social,-Personal-and-Health-Education/>

⁷ SPHE curriculum at second level:

<https://www.curriculumonline.ie/Junior-cycle/Junior-Cycle-Subjects/Repository/Social,-Personal-and-Health-Education/>

⁸ EURYDICE. Austria. Organisation and governance: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/organisation-and-governance-1_en

⁹ Gesamte Rechtsvorschrift für Lehrpläne der Mittelschulen, Fassung:

<https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=20007850>

programą dėstomuose dalykuose turi būti nagrinėjami filosofiniai ir religiniai aspektai, siekiant paaiškinti ir pagrįsti savo egzistencijos ir pasaulio kilmę bei prasmę. Mokiniai turėtų įgyti sprendimo ir sprendimų priėmimo įgūdžių, kad galėtų prasmingai formuoti savo gyvenimą. Orientacija, kaip gyventi, padėti susidoroti su kasdienėmis ir ribinėmis situacijomis, turėtų skatinti mokinius gyventi savarankišką ir socialiai atsakingą gyvenimą.

Austrijoje psichologija / filosofija yra privalomas mokomasis dalykas bendrojo lavinimo vidurinėse mokyklose, taip pat gali būti siūlomas kaip pasirenkamasis dalykas¹⁰.

Tai reglamentuoja atskiri teisės aktai, kuriais tvirtinamos skirtingų tipų mokyklų, pavyzdžiui, bendrojo lavinimo ir kt., ugdymo programos.

Paprastai bendrojo lavinimo vidurinėse mokyklose psichologijos / filosofijos mokiniai mokosi paskutinėse dvejose klasėse (16–17 metų amžiaus).

Pažymėtina, kad psichologija dažnai derinama su įvadinio filosofijos mokymu, taip pat šios temos yra integruotos į mokymo principą „Sveikatos ugdymas – ugdymas sveikai, atsakingai veikti“.

Čekija

Čekijoje psichologija dėstoma kaip atskiras dalykas vidurinėje mokykloje / gimnazijoje (vidurinis ugdymas). Visgi, dažniausiai psichologija yra integruota į kitus mokomuosius dalykus – tai priklauso nuo studijų programos tipo.

Čekijoje privalomas pagrindinis ugdymas organizuojamas vienos struktūros devynmetėje pradinėje mokykloje, kurią lanko 6–15 metų amžiaus mokiniai. Kitas etapas (po devynerių metų privalomo pradinio ugdymo) – ketverių metų pasirenkamasis vidurinis išsilavinimas, kuris prasideda nuo 15 metų (15–19 metų amžiaus mokiniai). Psichologija vidurinėse mokyklose dėstoma kaip Socialinių mokslų pagrindų sudedamasis dalykas (dažniausiai 16 metų amžiaus mokiniai). Be to, psichologija gali būti pasirenkamasis dalykas nuo trečiųjų mokymosi metų.

Sudarydamos mokymo programas, mokyklos privalo laikytis Ikimokyklinio, pagrindinio, vidurinio, aukštojo profesinio ir kitokio ugdymo įstatymo¹¹ nuostatų.

Danija

Danijoje yra vieninga ugdymo sistema – *Folkeskole*, kuri apima visą privalomojo ugdymo laikotarpį ir yra integruota į vieną struktūrą. Sistema neskirstoma į pradinį ir žemesnįjį vidurinį išsilavinimą, kaip kad yra daugumoje kitų ES valstybių narių. *Folkeskole* priskiriamos 0–9 klasės (ir galima papildoma 10 klasė)¹².

Pasirenkamuosius dalykus mokiniai renka 7–9 klasėje (12–15 metų amžiaus). Tokio amžiaus mokiniams mokyklos gali pasiūlyti psichologiją kaip atskirą pasirenkamąjį dalyką arba integruoti psichologiją į kitą pasirenkamąjį dalyką. Psichologijos kaip pasirenkamojo dalyko turinį šiuo atveju reglamentuoja vietos savivaldybės¹³.

Danijos bendrojo vidurinio ugdymo programose (16–18 metų amžiaus mokiniai) psichologija yra pasirenkamasis dalykas. Dauguma mokinių gali pasirinkti šį dalyką antraisiais ar trečiaisiais

¹⁰ ECPRD Request no. 4944.

¹¹ Act No. 561/2004 Coll. Act on Preschool, Basic, Secondary, Higher Vocational and Other Education (School Act): https://www.msmt.cz/uploads/Areas_of_work/legislation/IM_novelizovanyzakon561rjen2008a.pdf

¹² EURYDICE. Denmark. Single Structure Education (Integrated Primary and Lower Secondary Education): https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/single-structure-education-integrated-primary-and-lower-secondary-education-8_en

¹³ ECPRD Request no. 4944.

mokslo metais. Vaikų ir švietimo ministerija nustato pagrindinę dalyko programą. Pagrindinėje mokymo programoje aprašomi dalyko akademiniai tikslai ir pagrindinis turinys.

Bendrojo vidurinio ugdymo (*general upper secondary education*) mokyklos neprivalo siūlyti mokiniams psichologijos kaip pasirenkamojo dalyko. Visgi, psichologija yra paplitęs, populiarus pasirenkamasis dalykas.

Estija

Estijoje psichologija yra pasirenkamasis dalykas, kuris vidurinėje mokykloje yra vieno kurso trukmės (35 pamokos). Dėl pasirenkamųjų dalykų dėstymo sprendžia mokyklos pagal patvirtintas Vidurinių mokyklų mokymo programas¹⁴. Psichologijos, kaip socialinės srities dalyko, mokymas taip pat reglamentuojamas šioje programoje. Paprastai mokiniai psichologijos pradeda mokytis 10 klasėje (16 metų amžiaus).

Pagal Vidurinių mokyklų mokymo programą, psichologijos kursas sukuria aukštesnio lygio ankstesnio mokymosi turinio integravimą. Mokiniai yra pasiruošę suprasti ir analizuoti savo bei kitų elgesį pagal pagrindinius psichologinius modelius. Mokiniai ugdo supratimą apie psichologiją kaip mokslinių tyrimų sritį, tiriančią žmogaus pažinimą, ir supratimą apie psichologiją kaip apie žmogaus pažinimą ir elgesį analizuojančias tyrimų sritis. Psichologijos kursas skatina apsisprendimo, socialinių ir mokymosi kompetencijų ugdymą. Mokomojo dalyko veiklos ir turinio parinkimas grindžiamas bendru asmeninio, socialinio ir sveikatos mokymu siekiant skatinti žinių, įgūdžių ir nuostatų, prisidedančių prie individualumo ugdymo ir socializacijos, ugdymą.

Žemesnėse klasėse (*in younger school level*) su psichologija susijusios temos yra įtraukiamos į asmeninio, socialinio ir sveikatos ugdymo programą, kuri dėstoma nuo 2 klasės po dvi pamokas per savaitę. Asmeninis, socialinis ir sveikatos ugdymas yra privalomas dalykas pagal Estijos pagrindinių mokyklų mokymo programą¹⁵ (pagal socialinių mokslų dalykų krypties programą).

Bendrasis asmeninio, socialinio ir sveikatos ugdymo tikslas – prisidėti prie būtinų socialinių santykių valdymo įgūdžių ugdymo per visavertį asmeninį tobulėjimą, socialinę kompetenciją, sveikatos suvokimą ir bendras žmogiškąsias vertybes. Toks ugdymas apima žinias, įgūdžius ir nuostatas, kurios prisideda prie mokinių asmenybės ugdymo, atsižvelgiant į jų amžių, vertybinio ugdymo ir formavimo, skatina pozityvų mąstymą, siekiant ugdyti mokinių gebėjimą veikti kaip subrendusios asmenybės, priimančios galimybes, skatina keistis idėjomis, imtis iniciatyvos ir t. t. Per tris pagrindinės mokyklos etapus mokymas vystosi nuo paprasto iki sudėtingesnio. Mokymosi veikla turi būti pritaikyta mokinių amžiui, suprantama ir prasminga bei padėti suvokti, kad mokomoji medžiaga jiems yra naudinga.

Atskiri dalykai, skirti socialiniams ir emociniams įgūdžiams lavinti, nėra dėstomi, tačiau kai kuriuose kituose dalykuose šis aspektas tampa vis svarbesnis. Pavyzdžiui, literatūroje: literatūros kūrinių nagrinėjimas apima ir žmonių santykių aptarimą. Yra mokyklų, kuriose socialiniai-emociniai įgūdžiai lavinami bendrojo vertybinio ugdymo rėmuose. Socialinių ir emocinių įgūdžių formavimas taip pat vyksta per dalykinę kompetenciją (socialinę kompetenciją) ir kompetencijas, kurių siekiama skirtingose mokymo pakopose.

¹⁴ *National Curriculum for Upper Secondary Schools:*

https://www.hm.ee/sites/default/files/est_upper_secondary_nat_cur_2014_appendix_5_final.pdf

¹⁵ *National Curriculum for Basic Schools:*

https://www.hm.ee/sites/default/files/est_basic_school_nat_cur_2014_appendix_5_final.pdf

Ispanija

Ispanijoje pagrindinė visų lygių (pradinio, privalomo vidurinio išsilavinimo ir bakalaureato) ugdymo programų rengimo ir tvirtinimo kompetencija priklauso valstybei. Ispanijos Konstitucijoje¹⁶ įtvirtintos pagrindinės teisės į mokslą ir numatyta išimtinė kompetencija valstybei rengti taisykles, siekiant užtikrinti, kad valdžios institucijos vykdytų įsipareigojimus visuomenei dėl pagrindinių teisių į mokslą įgyvendinimo.

Ispanijoje pagrindiniai teisės aktai švietimo srityje yra rengiami vadovaujantis ministerijos, atsakingos už švietimo, kultūros ir sporto klausimus (angl. *Ministry of Education and Vocational Training*; isp. *Ministerio de Educación y Formación Profesional*) Karališkaisiais dekretais. Tai – Švietimo pagrindų įstatymas Nr. 2/2006¹⁷, kuris 2020 m. iš dalies buvo pakeistas Įstatymu 3/2020¹⁸.

Psichologijos (ar panašios disciplinos) mokoma 2-ame bakalaureato kurse („bachillerato“ – išsilavinimo lygis prieš stojant į universitetą, į šį etapą patenka maždaug 17 metų amžiaus mokiniai)¹⁹.

Pagal Karališkąjį dekretą 1105/2014²⁰, nustatantį pagrindinę privalomojo vidurinio ugdymo ir bakalaureato programą, priklausomai nuo švietimo įstaigos administracijos sprendimų ir pasiūlos, 2-ame bakalaureato kurse mokiniai turi pasirinkti ne mažiau kaip 2 ir ne daugiau kaip 3 iš siūlomų specifinių mokomųjų dalykų: muzikos analizė; žemės ir aplinkos mokslai; meninis piešimas; techninis brėžinys; administravimo ir vadybos pagrindai; filosofijos istorija; muzikos ir šokio istorija; vaizdas ir garsas; **psichologija**; religija; antroji užsienio kalba; grafinės-plastinės raiškos metodai; pramoninės technologijos; informacinės ir ryšių technologijos; dalykas iš pagrindinių mokomųjų dalykų bloko, kurio mokinyms nelanko ir kuris visais tikslais bus laikomas specifiniu.

Taigi, psichologija yra laisvai pasirenkamas, fakultatyvus dalykas, kurio galima mokytis nepriklausomai nuo kitų disciplinų. Tačiau, pažymėtina, kad 2020 m. patvirtinus Įstatymą 3/2020²¹, kuris iš dalies keičia Švietimo pagrindų įstatymą 2/2006²², šiuo metu vyksta diskusija dėl naujos akademinės programos parengimo visiems akademiniams lygiams²³.

Jungtinė Karalystė

Jungtinėje Karalystėje švietimas yra decentralizuota politikos sritis, todėl Anglijoje, Škotijoje, Velse ir Šiaurės Airijoje taikomi skirtingi mokyklinių programų reikalavimai.

Anglijoje pagrindiniai teisės aktai, reglamentuojantys sveikatos ugdymą valstybės finansuojamose mokyklose, yra Vaikų ir socialinio darbo įstatymas²⁴ su pakeitimais bei Švietimo apie santykius, santykių ir lytinio švietimo bei sveikatos ugdymo nuostatai²⁵ su pakeitimais.

Sveikatos mokymas, įskaitant psichikos sveikatos ugdymą, yra privalomas visose valstybės finansuojamose ir nepriklausomose (privačiose) mokyklose visuose mokymosi etapuose.

¹⁶ The Spanish Constitution: <https://www.boe.es/legislacion/documentos/ConstitucionINGLES.pdf>

¹⁷ Ley Orgánica 2/2006, de 3 de mayo, de Educación (ispanų k.): <https://www.boe.es/buscar/pdf/2006/BOE-A-2006-7899-consolidado.pdf>

¹⁸ Ley Orgánica 3/2020, de 29 de diciembre, por la que se modifica la Ley Orgánica 2/2006, de 3 de mayo, de Educación (ispanų k.): <https://www.boe.es/eli/es/lo/2020/12/29/3/dof/spa/pdf>

¹⁹ ECPRD Request no. 4944.

²⁰ Real Decreto 1105/2014, de 26 de diciembre, por el que se establece el currículo básico de la Educación Secundaria Obligatoria y del Bachillerato (ispanų k.): <https://www.boe.es/buscar/pdf/2015/BOE-A-2015-37-consolidado.pdf>

²¹ Ley Orgánica 3/2020, de 29 de diciembre, por la que se modifica la Ley Orgánica 2/2006, de 3 de mayo, de Educación (ispanų k.): <https://www.boe.es/eli/es/lo/2020/12/29/3/dof/spa/pdf>

²² Ley Orgánica 2/2006, de 3 de mayo, de Educación (ispanų k.): <https://www.boe.es/buscar/pdf/2006/BOE-A-2006-7899-consolidado.pdf>

²³ ECPRD Request no. 4944.

²⁴ Children and Social Work Act 2017: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2017/16/contents/enacted>

²⁵ The Relationships Education, Relationships and Sex Education and Health Education (England) Regulations 2019: <https://www.legislation.gov.uk/uksi/2019/924/introduction/made>

Priklausomai nuo mokyklos, emocinės ir psichinės sveikatos gali būti mokoma kaip atskiro mokomojo dalyko arba integruojama į kitas disciplinas, pavyzdžiui, mokoma kartu su tikyba ir pan.

Paprastai Anglijoje 14 metų amžiaus mokiniai renkasi egzaminų variantus / dalykus, kuriuos nori mokytis iki 16 metų. Priklausomai nuo mokyklos, mokiniams gali būti pasiūlyta įgyti specialią psichologijos kvalifikaciją: pavyzdžiui, baigdami mokyklą ir siekdami įgyti Bendrąjį vidurinio išsilavinimo pažymėjimą (angl. *General Certificate of Secondary Education, GCSE*), mokiniai gali laikyti egzaminus ir iš profesinių dalykų, tarp jų – ir psichologijos. Kai kurios mokyklos gali pasiūlyti įgyti aukštesnio (A lygio) psichologijos kvalifikaciją 16–18 metų amžiaus mokiniams²⁶.

Švietimo departamentas (*Department for Education*) taip pat yra parengęs Fizinės sveikatos ir psichinės gerovės ugdymo pradinėse bei vidurinėse mokyklose praktines gaires²⁷. Mokykloms nėra nurodoma, kaip konkrečiai (forma, valandų skaičius ir kt.) turėtų būti organizuojamas geros fizinės sveikatos ir psichinės gerovės mokymas, tačiau akcentuojamos temos, kuriomis būtina kalbėti su tam tikro amžiaus mokiniais. Atsižvelgiant į tai, atskirai išskiriama, į kokias temas, mokant fizinės sveikatos ir psichinės gerovės, turėtų būti orientuojamasi pradinėje mokykloje, taip pat pateikiami klausimai savitikrai, ką turėtų žinoti vaikai, baigdami pradinę mokyklą. Pavyzdžiui, turi būti susipažinę su emocijų diapazonu (laimė, liūdesys, pyktis, baimė, nuostaba, nervingumas), gebėti atpažinti savo emocijas ir apie jas kalbėti, įskaitant įvairių žodžių vartojimą, kai kalbama apie savo ir kitų jausmus, taip pat įvertinti, ar tai, ką jie jaučia ir kaip elgiasi, yra tinkama ir proporcinga, žinoti, kaip ir kur ieškoti paramos, įskaitant tai, su kuo mokykloje galima pasikalbėti, bei kt.

Mokant fizinės sveikatos ir psichinės gerovės vidurinėje mokykloje, temų diapazonas yra gerokai platesnis. Mokiniai turėtų įgyti žinių ir gebėjimų, kaip tiksliai ir jautriai kalbėti apie savo emocijas, vartojant tinkamą žodyną, taip pat atpažinti pirmuosius psichinės gerovės problemų požymius, dažniausiai pasitaikančius psichikos sveikatos sutrikimus (nerimas ir depresija) ir kt.

Škotijos vyriausybė taip pat yra parengusi rekomendacijas²⁸ dėl sveikatos ir psichinės gerovės ugdymo valstybės finansuojamose mokyklose. Kaip ir Anglijoje, Škotijos mokyklos turi didelę laisvę kurti mokyklų programas. Rekomendacijose taip pat teigiama, kad fizinės sveikatos ir psichinės gerovės ugdymas neturėtų būti kaip atskiras mokomasis dalykas – mokykloms jį rekomenduojama įtraukti į visą mokymo programą.

Velso vyriausybė neseniai paskelbė atnaujintas gaires²⁹ dėl visų mokyklų požiūrio į psichinę sveikatą ir gerovę, ypatingą dėmesį skiriant emocinei sveikatai ir gerovei mokyklose ankstyvaisiais vaikų raidos metais. Tai susiję ir su platesne Velso mokyklų mokymo programų peržiūra.

Panašios gairės³⁰ taikomos ir Šiaurės Airijos mokyklose. 2021 m. pradėta rengti vaikų ir jaunimo emocinės sveikatos ir gerovės švietimo sistema, kuriai kasmet skiriamas finansavimas. Pagrindinės iniciatyvos: paramos teikimas mokykloms dėl geros psichinės sveikatos palaikymo; konsultavimo paslauga pradinėse mokyklose (bandomasis projektas); projektas „SMS Slaugytoja“ (*SMS-a-Nurse*), kuria jaunimui suteikiama galimybė saugiai ir konfidencialiai susirašinėti trumposiomis žinutėmis su mokyklos slaugytoju.

²⁶ ECPRD Request no. 4944.

²⁷ Department for Education. Statutory guidance. Physical health and mental wellbeing (Primary and secondary): <https://www.gov.uk/government/publications/relationships-education-relationships-and-sex-education-rse-and-health-education/physical-health-and-mental-wellbeing-primary-and-secondary>

²⁸ Scottish Government Health and wellbeing in schools: <https://www.gov.scot/policies/schools/wellbeing-in-schools/>

²⁹ Welsh Government. Health and wellbeing in schools: <https://gov.wales/health-and-wellbeing-in-schools>

³⁰ Department of Education. Children and Young People's Emotional Health and Wellbeing in Education Framework launched: <https://www.education-ni.gov.uk/news/children-and-young-peoples-emotional-health-and-wellbeing-education-framework-launched>

Kipras

Kipro Respublikoje socioemocinės sveikatos (psichologijos) mokymas nėra įtrauktas į mokinių ugdymo bendrąją programą. Bendrojo lavinimo mokyklose psichologijos nemokoma jokia forma: nei kaip privalomo, nei kaip pasirenkamo dalyko, taip pat ši disciplina nėra integruota į kitus mokomuosius dalykus³¹.

Latvija

Latvijos mokyklose psichologija nėra privalomas dalykas pagal vidurinių mokyklų mokymo programas 10–12 klasių mokiniams³².

Mokymo programos sudaromas vadovaujantis Ministrų kabineto 2019 m. patvirtintais valstybės bendrojo vidurinio ugdymo standartų ir bendrojo vidurinio ugdymo pavydinių programų nuostatais³³. Šiuose nuostatuose psichologija kaip dalykas nėra nurodyta. Visgi, yra patvirtintas mokymo dalykas „Sportas ir sveikata“ (lat. *Sports un veselība*), kuris yra dēstomas kaip sveikatos, saugos ir fizinio aktyvumo mokymo krypties dalykas ir kuris, tikėtina, gali būti susijęs su tam tikrais emocinės gerovės mokymo aspektais. Mokant šio dalyko siekiama stiprinti kasdienio sąmoningo veikimo įpročius laikantis sveikos gyvensenos principų; įgyti patirties ir suvokti sveikatą stiprinančios fizinės veiklos svarbą ir teigiamą jos poveikį sveikatai, emocinei savijautai, socialinei sąveikai ir saviraiškai; stiprinti problemų sprendimo ir sprendimų priėmimo įgūdžius tiek komandinėje, tiek individualioje fizinėje veikloje, taikant įvairias strategijas ir taktinius metodus ir kt.

Nuostatų 3 priede „Studento laukiami rezultatai socialinio ir pilietinio mokymosi srityje“ suformuluotose užduotyse esama psichologijos srities tam tikrų aspektų. Pavyzdžiui, mokins, „remdamasis savo asmenybės profiliu, įvertina savo stipriąsias ir silpnąsias puses, kelia gyvenimo tikslus ir veikia taip, kad priimtų atsakingus ir pagrįstus sprendimus“, „formuluoja vertybes, įvertina individualias žinias, įgūdžius ir atpažįsta, ko trūksta. Priima sprendimus dėl įgūdžių ugdymo ir profesinio tobulėjimo, kad galėtų valdyti savo būsimą karjerą, lanksčiai prisitaikytų prie pokyčių“, „remdamasis gyvenimo pavyzdžiais, kritiškai vertina įvairias etikos teorijas, siedamas jas su savo patirtimi, aiškindamas problemas ir jų taikymo galimybes“ ir pan.

Tam tikrų psichologijos elementų esama Nuostatų 8 priede „Numatomi mokinio mokymosi rezultatai sveikatos, saugos ir fizinio aktyvumo srityje“. Pabrėžiama, kad reguliarus, sistemingas ir įvairus fizinis aktyvumas yra fizinės sveikatos, emocinės gerovės ir sveikos gyvensenos įpročių pagrindas, fizinis aktyvumas taip pat yra būtina geros fizinės ir psichinės sveikatos sąlyga. Mokydamiesi šios srities dalyko mokiniai išmoka streso valdymo ir konfliktų sprendimo strategijų, jas naudoja savarankiškai valdyti emocijas, mintis ir elgesį tiek individualiai, tiek grupėje fizinės veiklos metu. Mokiniai savarankiškai renka, taiko streso ir konfliktų sprendimo strategijas bei apmąsto jų įtaką gebėjimui savarankiškai valdyti emocijas, mintis ir elgesį tiek individualiai, tiek grupėje fizinės veiklos metu.

Atkreiptinas dėmesys, kad pagal Nuostatus mokykla gali organizuoti specializuotus, mokinių interesus atitinkančius mokomuosius dalykus, taip pat gali rengti naujus mokomuosius dalykus, kurie skiriasi nuo nurodytų Nuostatų 9 priede, juos integruoti į kitus mokomuosius dalykus ar skaidyti.

³¹ ECPRD Request no. 4944.

³² ECPRD Request no. 4944.

³³ Noteikumi par valsts vispārējās vidējās izglītības standartu un vispārējās vidējās izglītības programmu paraugiem: <https://likumi.lv/ta/id/309597-noteikumi-par-valsts-visparejas-videjas-izglitibas-standartu-un-visparejas-videjas-izglitibas-programmu-paraugiem>

Lenkija

Lenkijos vidurinėse mokyklose mokomieji dalykai dėstomi pagrindiniu ir išplėstiniu būdu, taip pat yra papildomų mokomųjų dalykų pamokos. Psichologija kaip atskiras mokyklinis dalykas gali būti dėstomas kaip papildomas kursas, neįtrauktas į pagrindinę mokymo programą.

Vidurinės mokyklos (ir kai kurios pradinės mokyklos) siūlo mokymąsi specializuoto išsilavinimo klasėse. Tokie profiliuoti užsiėmimai yra skirti tiems, kurie pasirenka išsamiau studijuoti tam tikros srities konkrečius dalykus. Populiariausi yra matematikos ir fizikos, humanitariniai, biologijos ir chemijos arba dviejų kalbų profiliai. Visgi, kai kuriose vidurinėse mokyklose būna formuojamos ir mažiau įprastos profiliuotos klasės, tarp jų gali būti ir psichologijos profilis. Pavyzdžiui, Balstogės licėjus *VII Liceum Ogólnokształcące* yra bendrojo lavinimo vidurinės mokyklos, kurioje buvo įkurta profiliuota psichologijos klasė, pavyzdys. Šios klasės mokiniai mokėsi išplėstinių biologijos ir pilietinio ugdymo dalykų, jiems taip pat buvo dėstomi trys papildomi dalykai: įvadas į psichologiją, kūrybinio mąstymo dirbtuvės ir efektyvaus bendravimo dirbtuvės.

Lenkijoje numatyta mokyklų reforma: nuo 2022 m. rugsėjo 1 d. vietoje „6+3+3“ mokslo metų sistemos bus pereita prie „8+4(+5)“ mokslo metų sistemos³⁴. Mokymas vyks pagal švietimo ministro 2019 m. įsakymą dėl valstybinių mokyklų programų³⁵. Šioje programoje psichologija kaip mokomasis dalykas nėra numatytas, tačiau, pavyzdžiui, apibrėžiant biologijos dalyko mokymo įgyvendinimo sąlygas ir būdus, pažymėta, kad svarbus sveikatos ugdymo elementas yra psichosocialinė sveikata ir mokinių paruošimas gyventi greitai kintančioje aplinkoje. Programoje numatyta psichologinė ir pedagoginė parama tiek mokiniams, tiek mokytojams pandemijos metu (mokyklose privalės dirbti psichologas).

Nyderlandai

Nyderlanduose į pradinio, vidurinio ir specialiojo ugdymo programas nėra įtrauktas socioemocinių įgūdžių (psichologijos) mokymas. Tačiau, pažymėtina, kad šalies mokyklų bendrojo ugdymo programos paskutinį kartą buvo atnaujintos prieš daugiau nei 10 metų. Siekdami užtikrinti besikeičiančios visuomenės poreikius, mokytojai ir mokyklų vadovai parengė pasiūlymus³⁶ dėl devynių mokymosi sričių programų atnaujinimo, kuriuose pasiūlė įtraukti ir socioemocinių įgūdžių (psichologijos) mokymą (priskiriama „Gerovės“ (oland. *Welzijn*) mokymo sričiai).

Siūloma, kad pradinėje mokykloje (*Primair onderwijs*) mokiniams būtų suteikiama žinių apie jų gerovės, savijautos pažinimą, taip pat rekomenduojama supažindinti su skirtingais visuomenės požiūriais į gerovę, aukštesnėse klasėse (*Onderbouw voortgezet onderwijs*) būtų mokoma psichologinių įžvalgų, taip pat pažinti asmenybės formavimąsi, socialines aplinkybes ir visuomenės dilemas bei kt.

³⁴ EURYDICE. Poland. National Reforms in School Education: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/national-reforms-school-education-50_en

³⁵ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 3 kwietnia 2019 r. w sprawie ramowych planów nauczania dla publicznych szkół: <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20190000639/O/D20190639.pdf>

³⁶ Leergebied Mens & Maatschappij (Mokymosi sritis „Žmonės ir visuomenė“): <https://www.vecon.nl/document/32943/voorstellen-ontwikkelteam-mens-maatschappij>

Norvegija

Norvegijos mokyklų sistema suskirstyta į tris dalis: pradinė mokykla (6–13 metų amžiaus), pagrindinė mokykla (13–16 metų amžiaus) ir vidurinė mokykla (16–19 metų amžiaus). Pradinė ir pagrindinė mokykla yra privaloma visiems 6–16 metų amžiaus vaikams.

Psichologija yra pasirenkamasis vidurinio ugdymo (16–19 metų amžiaus) mokomasis dalykas. Ugdymo programa yra įtvirtinta 2017 m. Pradinio ir vidurinio ugdymo ir mokymo įstatyme (Švietimo įstatyme)³⁷.

Neseniai į pradinio ir vidurinio ugdymo (*primary and secondary education*) programas buvo įtraukta nauja tarpdisciplininė tema „Sveikata ir gyvenimo įgūdžiai“³⁸. Naujoji tema pagrindinėje mokymo programoje (*core curriculum*), įtvirtintoje Švietimo įstatyme, aprašyta taip:

„Mokyklos tarpdisciplininė tema „Sveikata ir gyvenimo įgūdžiai“ turi suteikti mokiniams kompetencijos, skatinančios tvirtą fizinę ir psichinę sveikatą, suteikiančios galimybę atsakingai pasirinkti gyvenimą. Vaikystėje ir paauglystėje ypač svarbu ugdyti teigiamą savęs įvaizdį ir pasitikėti savimi. Gyvenimo įgūdžiai reiškia gebėjimą suprasti ir daryti įtaką veiksniams, kurie yra svarbūs norint valdyti savo gyvenimą. Ši tema padės mokiniams kuo geriau susidoroti su sėkme ir nesėkme bei asmeniniais ir praktiniais iššūkiais. Šios temos svarbios sritys yra fizinė ir psichinė sveikata, gyvenimo būdo įpročiai, (...) vertybių pasirinkimai ir gyvenimo bei santykių su kitais prasmės svarba, gebėjimas nustatyti bendravimo ribas ir gerbti kitus asmenis, gebėjimas tvarkytis su mintimis, jausmais ir santykiais.“

Portugalija

Psichologijos mokymą Portugalijos vidurinėse mokyklose reglamentuoja švietimo ministro potvarkis³⁹: mokiniai, lankydami 12 klasę (pastaba: paprastai 12 klasę mokiniai lanko būdami 16 metų amžiaus) psichologiją gali rinktis kaip pasirenkamąjį dalyką moksliniuose–humanitariniuose kursuose. Psichologija yra vienas iš pasirenkamųjų dalykų humanitarinio mokslo ir technologijų kurse, humanitarinių socialinių ir ekonominių mokslų kurse, taip pat humanitarinių mokslų ir kalbų kurse. Mokiniai privalo pasirinkti vieną iš siūlomų dalykų, priklausomai nuo kurso specifikos (be psichologijos, galima gilinti žinias tokiose disciplinose, kaip, pavyzdžiui, kompiuterinės programos, teatras ir kt.).

Pažymėtina, kad mokslo ir technologijų, socialinių ir ekonominių mokslų, humanitarinių mokslų kursuose siūlomi mokytis dalykai, įskaitant psichologiją, gali priklausyti ir nuo konkrečios mokyklos pasiūlos, vykdomų edukacijos projektų ir kt.

Prancūzija

Prancūzijoje psichologija, kaip mokomasis dalykas, nėra įtrauktas į bendrojo lavinimo mokyklų ugdymo programas. Psichologijos galima mokytis ir įgyti atitinkamą profesinę kvalifikaciją tik baigus penkerių metų trukmės universitetines studijas⁴⁰.

³⁷ Act relating to Primary and Secondary Education and Training (the Education Act):

<https://lovdata.no/dokument/NLE/lov/1998-07-17-61>

³⁸ Health and life skills: <https://www.udir.no/lk20/overordnet-del/prinsipper-for-laring-utvikling-og-danning/tverrfaglige-temaer/folkehelse-og-livsmestring/?lang=eng>

³⁹ Educação Portaria n.º 226-A/2018 de 7 de Agosto (portugalų k.):

<https://files.dre.pt/1s/2018/08/15101/0000200018.pdf>

⁴⁰ ECPRD Request no. 4944.

Rumunija

Rumunijoje psichologija yra privalomas mokomasis dalykas 10-oje vidurinės mokyklos klasėje (visuose profiliuose). Mokyklinio psichologijos dalyko programa yra patvirtinta švietimo ministro įsakymu⁴¹. „Psichologijos“ dalykas yra socialinis ir žmogiškasis dalykas, priklausantis mokymo programos sričiai „Žmogus ir visuomenė“.

Pagrindinis mokymo programos principas – kiekviename skyriuje supažindinti mokinius su sąvokomis, vartojamomis skirtinguose kontekstuose (teoriniu lygmeniu, praktikoje ir pan.). Mokytojai gali skirtingai sutelkti dėmesį į mokymąsi ir praktiką. Kiekviena situacija yra individuali ir leidžia taikyti skirtingus sprendimo būdus. Šiuo požiūriu mokymo programų pasiūlymai neturėtų būti vertinami kaip nauji, nelankstūs. Skirtingų požiūrių ir sprendimų pusiausvyrą reikėtų vertinti kaip didaktinio plano rezultatą ir bendradarbiavimą su kiekvienos klasės mokiniais.

Psichologijos mokymo programa apima:

- bendrąją pagrindinę dalį (1 valanda per savaitę);
- bendrąją pagrindinę ir diferencijuotą mokymo programą (2 valandos per savaitę).

Mokymo programos struktūrą sudaro šie komponentai:

- bendrosios kompetencijos;
- konkrečios kompetencijos;
- mokymo planas;
- vertybės ir nuostatos;
- metodiniai pasiūlymai.

Pažymėtina, kad Rumunijoje mokiniai taip pat gali rinktis laikyti psichologijos egzaminą (pasirenkamasis dalykas) pagal bakalaureato programą. Bakalaureato egzaminai vyksta kiekvienais mokslo metais (organizuojamos dvi sesijos). Norėdami įgyti bakalaureato diplomą, kandidatai turi išlaikyti tris egzaminus žodžiu ir tris raštu. Jei tarp pasirenkamųjų dalykų yra psichologija, egzaminas laikomas raštu (testo forma). Egzaminų turinį rengia Nacionalinis vertinimo ir egzaminų centras (angl. *National Centre of Evaluation and Examination*; rum. *Centrul Național de Politici și Evaluare în Educație*)⁴².

Slovakija

Psichologijos kaip atskiro dalyko dėstymas priklauso nuo ugdymo lygio.

Pradinio ugdymo programoje psichologija nėra atskiras mokomasis dalykas. Šiame ugdymo lygmenyje su tam tikrais psichologijos elementais mokiniai iš dalies supažindinami per etikos mokomąjį dalyką, kurio turinyje ir ugdymo standarte⁴³ taip pat yra elementų iš psichologijos srities (pavyzdžiui, žmogus ir jo vertybės, šeima, grupė ir jos taisyklės, jausmai ir emocijos bei jų pasireiškimas). Šis dalykas nėra privalomas, mokiniai (tėvai) gali rinktis tarp religijos dalyko ir etikos mokomojo dalyko.

Žemesniojo vidurinio ugdymo pakopoje (*lower secondary education*) psichologijai skiriama daugiau dėmesio, tačiau kaip atskiras dalykas ji taip pat nedėstoma. Psichologijos srities žinios yra praktinė etikos ugdymo dalis, kuri, kaip ir pradinio ugdymo programoje, yra vienas iš neprivalomų /

⁴¹ *Programe scolare pentru clasa a x-a ciclul inferior al liceului psihologie. Aprobata prin ordin al ministrului Nr. 4598 / 31.08.2004 (rumunų k.): https://www.isjcta.ro/wp-content/uploads/2013/06/psihologie10_lic_omec.pdf*

⁴² *ECPRD Request no. 4944.*

⁴³ *Etická výchova – primárne vzdelávanie: https://www.statpedu.sk/files/articles/dokumenty/inovovany-statny-vzdelavaci-program/eticka-vychova_pv_2014.pdf*

pasirenkamųjų dalykų. Psichologija yra integruota į pilietinio ugdymo⁴⁴ dalyką. Šio dalyko 7-os pradinės klasės turinio standarte yra, pavyzdžiui, terminai: žmogaus asmenybė, mokymasis, socialinės grupės ir santykiai, visuomenė, tolerancija ir kt.

Kiekviena mokykla gali siūlyti pasirenkamuosius dalykus pagal savo sudarytą ugdymo programą, o dalykui skiriamų valandų skaičius numatomas pagal Švietimo, mokslo, tyrimų ir sporto ministerijos patvirtintus Ugdymo programos pagrindus⁴⁵.

Aukštesniojo vidurinio ugdymo (*upper secondary education*) įstaigose (aukštosios mokyklos / gimnazijos)⁴⁶ yra trys galimybės mokytis ir įgyti žinių psichologijos srityje. Pirmą, kaip ir pradinėje mokykloje, etikos ugdymas dėstomas kaip pasirenkamas dalykas, kuris visų pirma apima praktinį psichologijos žinių taikymą. Antra, dalis ugdymo yra privalomas pilietinio ugdymo dalykas, kurį sudaro teminiai vienetai „Žmogus kaip asmenybė“ ir „Žmogus ir visuomenė“, daugiausia pagrįsti psichologijos srities žiniomis. Trečia, vidurinės mokyklos suteikia mokiniams per paskutinius dvejus metus (arba tik paskutinius, priklausomai nuo konkrečios mokyklos) galimybę rinktis konkrečius dalykus, skirtus pasiruošti brandos egzaminui. Tarp pasirenkamųjų dalykų gali būti įtrauktas atskiras psichologijos mokomasis dalykas arba psichologijos žinios yra neatsiejama kitų pasirenkamųjų dalykų dalis. Laisvų pasirenkamųjų dalykų valandų skaičių nustato bendrosios programos. Psichologiją mokinys gali pasirinkti kaip atskirą baigiamąjį kursą (brandos egzamino dalyką). Bazinių psichologijos žinių reikia ir laikant pilietinio ugdymo dalyko brandos egzaminą.

Valstybinis pedagoginis institutas yra parengęs rekomendacijas, kuriose pateikiami tiksliniai reikalavimai aukštųjų mokyklų absolventų psichologijos⁴⁷ ir pilietinio ugdymo⁴⁸ žinioms ir gebėjimams.

Mokydamiesi kompleksinių dalykų su tam tikrais psichologijos elementais mokiniai susipažįsta jau nuo 6–7 metų amžiaus (pradinės mokyklos 1 klasė), tačiau tai labiau visapusiškas pagrindinių socialinių ir individualių kompetencijų ugdymas, o ne apgalvotas psichologijos mokymas. Pareiga mokytis psichologijos srityje prasideda pradinės mokyklos 7 klasėje (maždaug nuo 12–13 metų amžiaus) pagal pilietinio ugdymo dalyką, kuriam paprastai skiriama 1 pamoka per savaitę.

Slovėnija

Slovėnijoje psichologijos, kaip atskiro mokomojo dalyko, yra mokoma 2-oje gimnazijos klasėje, kurią dažniausiai lanko 16 metų amžiaus mokiniai (angl. *upper secondary education*; slovėn. *srednješolsko izobraževanje*). Psichologija yra privalomasis mokomasis dalykas (2 val. per savaitę / iš viso 70 val.).

Atkreiptinas dėmesys, kad Slovėnijoje privalomas pagrindinis ugdymas organizuojamas vienos struktūros devynmetėje pagrindinėje mokykloje, kurią lanko 6–15 metų mokiniai, kitas etapas – nuo dvejų iki penkerių metų trukmės neprivalomas vidurinis išsilavinimas, kuris pradedamas nuo 15 metų (tipinis mokinių amžius yra 15–19 metų). Tai apima profesines mokyklas, gimnazijas ir kt.⁴⁹

⁴⁴ *Občianska náuka – nižšie sredné vzdelávanie*: https://www.statpedu.sk/files/articles/dokumenty/inovovany-statny-vzdelavaci-program/obcianska-nauka_nsv_2014.pdf

⁴⁵ *Rámcový učebný plán*: https://www.statpedu.sk/files/articles/dokumenty/inovovany-statny-vzdelavaci-program/rup_zs_pre-z-s-vyu_ovac_m-jazykom-slovensk_m.pdf

⁴⁶ *Education and School System in Slovakia*: <http://www.slovakiasite.com/education-secondary-schools.php>

⁴⁷ *Ciel'ové požiadavky na vedomosti a zručnosti maturantov zo psychológie*: https://www.statpedu.sk/files/articles/nove_dokumenty/cielove-poziadavky-pre-mat-skusky/nove_final/psychologia.pdf

⁴⁸ *Ciel'ové požiadavky na vedomosti a zručnosti maturantov z občianskej náuky*: https://www.statpedu.sk/files/articles/nove_dokumenty/cielove-poziadavky-pre-mat-skusky/obcianska-nauka.pdf

⁴⁹ ECPRD Request no. 4944.

Gimnazijų bendrieji tikslai yra apibrėžti Bendrosios vidurinės mokyklos įstatyme⁵⁰. Gimnazijų ugdymo programą (tvarkaraščius ir dalykų katalogus, kuriuose yra psichologija) tvirtina Slovėnijos Respublikos bendrojo ugdymo ekspertų taryba (*Strokovni svet Republike Slovenije za splošno izobraževanje*). Ekspertų tarybą, kuri sprendžia ekspertinius klausimus konkrečiose švietimo srityse ir teikia ekspertinę pagalbą priimant sprendimus bei rengiant teisės aktus, įsteigė Slovėnijos Respublikos Vyriausybė.

Ekspertų tarybą sudaro pirmininkas ir 26 nariai. Vyriausybė skiria 16 narių iš ikimokyklinio ugdymo, pagrindinio ugdymo ir aukštesniojo vidurinio bendrojo ugdymo srities ekspertų; 10 humanitarinių, socialinių, gamtos, technikos ir meno mokslų srities ekspertų, iš kurių 9 skiriami universitetų siūlymu, vienas – nepriklausomų aukštųjų mokyklų siūlymu⁵¹.

Suomija

Suomijoje mokymas vykdomas pagal vienos struktūros sistemą, vadinamą pagrindiniu ugdymu (1–9 klasės). Pagrindinį ugdymą pratęsia bendrasis vidurinis ugdymas, trunkantis trejus arba ketverius metus.

Pagrindinio ugdymo nuostatos išdėstytos Pagrindinio ugdymo įstatyme⁵² (628/1998), o bendrojo vidurinio ugdymo nuostatos Bendrojo vidurinio ugdymo įstatyme⁵³ (714/2018). Mokymo institucijos pačios rengia mokymo programas pagal valstybinės mokymo programos gaires.

Bendrojo vidurinio ugdymo metu vienas psichologijos kursas yra privalomas. Mokiniai taip pat gali rinktis iš keturių nacionalinių kursų pažengusiems (*advanced courses*). Be to, bendrojo lavinimo vidurinės mokyklos gali turėti parengusios savus tobulinimo kursus, kurie taip pat yra pasirenkamieji dalykai. Valstybinėje pagrindinio ugdymo programoje psichologija kaip mokymo dalykas nėra įtraukta. Kai kurios mokyklos siūlo psichologiją kaip pasirenkamąjį dalyką 9 klasėje.

Vengrija

Pagrindinis teisinis dokumentas, reglamentuojantis ugdymo procesą Vengrijos bendrojo lavinimo mokyklose, yra Nacionalinė pagrindinio mokymo programa (angl. *National Core Curriculum*)⁵⁴, kuri tvirtinama Vyriausybės nutarimu. Remiantis šiuo dokumentu, yra rengiamos bendrosios ir mokyklų ugdymo programos. Nuo 2020/2021 mokslo metų įsigaliojo tam tikri pakeitimai dėl ugdymojo darbo mokyklose (1, 5 ir 9 klasių mokiniams), tačiau socioemocinių įgūdžių, psichologijos mokymas nėra įtrauktas į Nacionalinę pagrindinio mokymo programą⁵⁵.

⁵⁰ *Zakon o gimnazijah (ZGim) (slovėnų k.):* <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO450>

⁵¹ *Organisation and Financing of Education Act (ZOFVI) (unofficial translation):* <http://www.pisrs.si/Pis.web/npbDocPdf?idPredpisa=ZAKO7512&idPredpisaChng=ZAKO445&type=doc&lang=EN>

⁵² *Basic Education Act (628/1998):* <https://www.finlex.fi/en/laki/kaannokset/1998/en19980628.pdf>

⁵³ *Act on General Upper Secondary Education (714/2018):* <https://www.finlex.fi/en/laki/kaannokset/2018/en20180714.pdf>

⁵⁴ *110/2012. (VI. 4.) Korm. Rendelet a Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról (vengr. k.):* <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1200110.kor>

⁵⁵ *ECPRD Request no. 4944.*

Vokietija

Vokietijos Federacinės Respublikos pagrindiniame įstatyme⁵⁶ numatyta, kad įstatymų leidžiamoji valdžia priklauso Federacijai, atsižvelgiant į principą, kad tam tikri įgaliojimai, atsakomybė pirmiausia tenka federalinėms žemėms (vok. *Laender*). Federalinių žemių kompetencijai priskiriamos tik kelios sritys, pavyzdžiui, švietimo, kultūros, policijos ir administracinės teisės. Tik šiose srityse žemės valdžia turi teisę priimti savo teisės aktus, įskaitant ir švietimo programų rengimą / tvirtinimą.

Pažymėtina, kad visų žemių atstovai priklauso nuolatinei Vokietijos Federacinės Respublikos žemių švietimo ir kultūros ministrų konferencijai (*Ständigen Konferenz der Kultusminister der Länder in der Bundesrepublik Deutschland*) – tai yra federalinės švietimo ir kultūros ministrų konferencijos dalis. Ši nuolatinė konferencija atlieka svarbų vaidmenį, koordinuodama ir plėtodama švietimą šalyje.

Dėl socioemocinių įgūdžių, psichologijos mokymo mokykloje sprendžia atskirų žemių valdžia. Apskritai, psichologija yra pasirenkamas dalykas (galima rinktis papildomai arba kaip alternatyvą, jei reikia lankyti vieną ar du humanitarinių mokslų srities dalykus. Paprastai psichologijos siūloma mokytis tik baigiamųjų klasių mokiniams⁵⁷.

Už ugdymo bendrąją programą mokyklose iš esmės atsako žemės, tačiau būtina suderinti konkrečius dalykus su federaline švietimo ir kultūros ministrų konferencija, numatant, kokius dalykus turi apimti mokymo programa, jei mokykla siūlo, pavyzdžiui, psichologiją įtraukti kaip mokomąjį dalyką, kuriuo baigiama gimnazija (*abitur*)⁵⁸.

Parengė

Informacijos ir komunikacijos departamento

Tyrimų skyriaus patarėja

Dalia Juknevičiūtė

Tel. (8 5) 239 6185, el. p. dalia.jukneviiciute@lrs.lt

Vyriausioji specialistė

Aistė Griškonytė

Tel. (8 5) 239 6182, el. p. aiste.griskonyte@lrs.lt

Seimo kanceliarijos Informacijos ir komunikacijos departamento Tyrimų skyriaus parengti analitiniai ir informaciniai darbai skirti Seimo narių parlamentinei ir Seimo kanceliarijos veiklai. Šiuose darbuose pateikta informacija nėra oficiali Lietuvos Respublikos Seimo pozicija. Šį darbą atgaminti, išleisti, platinti, versti, perdirbti, viešai skelbti, išskyrus įstatymų nustatytas išimtis, galima tik gavus Seimo kanceliarijos leidimą. Visais atvejais naudojant šį darbą privaloma nurodyti šaltinį.

© Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarija, 2022

⁵⁶ Federal Ministry of Justice. Basic Law for the Federal Republic of Germany: https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_gg/index.html

⁵⁷ ECPRD Request no. 4944.

⁵⁸ *Einheitliche Prüfungsanforderungen in der Abiturprüfung Psychologie* (vokiečių k.): https://www.kmk.org/fileadmin/Dateien/veroeffentlichungen_beschluesse/1989/1989_12_01-EPA-Psychologie.pdf